

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Майданевич Юлія Петрівна

УДК 334.012.82: 631

**СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ ІНТЕГРОВАНИХ ОБ'ЄДНАНЬ ПЕРЕРОБНИХ
ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ,
ПРАКТИКА**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Одеса - 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ПВНЗ «Міжнародний університет бізнесу і права» (м. Херсон) Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор,
Наумов Олександр Борисович,
Міжнародний університет бізнесу і права, завідувач
кафедри міжнародних економічних відносин та
економічної теорії.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Потьомкін Леонід Миколайович,
Одеський інститут післядипломної освіти
Національного університету харчових технологій,
директор;

доктор економічних наук, доцент
Антофій Наталія Миколаївна,
ПВНЗ "Новокаховський політехнічний інститут",
проректор з навчально-методичної роботи;

доктор економічних наук
Гулей Анатолій Іванович,
ПрАТ "Українська міжбанківська валютна біржа",
голова правління.

Захист відбудеться ____ 2014 р. о 09-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.04 у Одеській національній академії харчових технологій Міністерства освіти і науки України за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій Міністерства освіти і науки України за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, бібліотека.

Автореферат розісланий ____ 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.Г. Богатов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Серед шляхів вирішення економічних проблем виробників аграрної сфери найбільшу актуальність здобуває активізація інтеграційних процесів, що є потужним фактором подальшого прогресу в розвитку продуктивних сил й удосконалювання виробничих відносин.

Розвиток інтеграційних процесів, створення агропромислових об'єднань й удосконалення організаційно-економічних відносин між суб'єктами інтеграції є одними з необхідних, об'єктивних і закономірних процесів й явищ сучасного суспільного виробництва й важливим інституціональним елементом економічної системи. Створення інтегрованих агропромислових формувань, організаційно й економічно з'єднуючих процеси виробництва, переробки й реалізації продукції, дозволяє погодити між собою здійснювані в цьому ланцюзі організаційно-економічні й науково-технічні заходи, розширити необхідну для стійкого розвитку аграрної сфери фінансову базу за рахунок підвищення ефективності виробництва й збільшення частки доходів аграрних товаровиробників.

Створення інтегрованих формувань, удосконалення організаційно-економічних відносин і підвищення їх ефективності дозволить збільшити обсяг продукції, що виробляється, підвищити її конкурентоспроможність, скоротити частку імпортованих продуктів, задовольнити потреби населення в продуктах харчування, забезпечити виробничі потужності переробних підприємств сировиною й знайти найбільш ефективні форми господарювання з відновленням організаційно-економічних зв'язків між учасниками агропромислового виробництва.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена необхідністю розвитку теорії й практики дослідження, розробки, впровадження й оцінки ефективності організаційних структур управління інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери.

Теоретичні і загальнонаукові проблеми формування організаційно-економічних механізмів управління інтегрованими структурами аграрних і переробних підприємств знайшли відображення у роботах вітчизняних і закордонних вчених Г.В. Балабанова, А. Г. Борщ, В.М. Геєць, В.М. Гончарова, Л. Гурвіц, Т.С. Клебанова, Т.І. Костюченко, О.М. Могильного, Т.Л. Мостенської, М.К. Пархоμεць, П.Т. Саблука, А.В. Ставицького, О.В. Хомяка, О.І. Черняк та інших.

Науковими дослідженнями охоплено більшість питань, що стосуються розвитку агропромислових виробничих систем, але проблему розвитку інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери не можна вважати всебічно вирішеною. Недостатньо вивченою залишається проблематика узгодженого комплексного розвитку всіх видів діяльності підприємств у технологічному ланцюзі і рамках інтегрованої структури. Відсутній системний підхід до розв'язання проблеми формування єдиного ефективного організаційно-економічного механізму розвитку інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери. Також у науковій літературі

недостатньо висвітленими залишаються питання методичного забезпечення формування механізмів розвитку конкретних форм інтеграції виробничих систем. Дослідження в цьому напрямку мають загальний характер і не враховують особливостей конкретних виробничих систем, що заважає їх практичному використанню. Все це і зумовило перелік вирішуваних проблем у даному дисертаційному дослідженні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідних робіт Міжнародного університету бізнесу і права в рамках науково-дослідних тем “Фінансово-економічний механізм сталого розвитку аграрних підприємств в умовах трансформації до СОТ” (номер державної реєстрації 0109U002936), “Стратегічні напрями та пріоритети розвитку ринків АПК в умовах інтеграції та глобалізації” (0109U002937), а також Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського «Теоретико-прикладні основи збалансованого розвитку мікро- та макроекономічних агентів» (№ ДР 0111U003551); «Відтворення та підвищення ефективності використання виробничо-ресурсного потенціалу господарського комплексу України» (номер державної реєстрації 0111U008418). Особистий внесок автора полягає у розробці концептуальних положень з формування і функціонування механізмів стратегічного управління виробничо-господарською діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій з формування і функціонування механізмів стратегічного управління виробничо-господарською діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери.

Реалізація мети дисертаційної роботи обумовила наступні завдання дослідження:

- дослідити генезис розвитку організаційних структур управління інтегрованих об'єднань аграрних і переробних підприємств та розвинути їх класифікацію;
- доповнити термінологічну базу теорії організаційних структур управління підприємств агросфери;
- розробити концепцію побудови організаційно-економічного механізму узгодження інтересів учасників інтеграційних структур переробних підприємств аграрної сфери;
- обґрунтувати модель системи управлінських зв'язків, що утворюють потоки менеджерської інформації у інтегрованому об'єднанні аграрних і переробних підприємств;
- запропонувати механізм управління корпоративною власністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери в умовах трансформаційної економіки;
- удосконалити методологію економічного аналізу діяльності інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери;

- розробити методичні засади оцінки впливу будови організаційної структури управління на ефективність функціонування інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери;

- обґрунтувати методичний підхід до відображення різних проявів організаційних структур управління інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери;

- запропонувати методику підвищення ефективності обробки економічної інформації економічних підрозділів інтегрованої структури аграрної сфери;

- розробити методи управління консолідацією економічної інформації для виявлення економічного потенціалу інтегрованого об'єднання переробних підприємств агросфери;

- розвинути інструментарій використання мережевого планування для складання програми збору й обробки інформації у інтегрованому об'єднанні переробних підприємств агросфери;

- обґрунтувати концепцію інституційного регулювання розвитку інтеграційних процесів у агросфері.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку виробничо-господарської діяльності інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та прикладні аспекти формування і функціонування механізмів стратегічного управління виробничо-господарською діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є наукові положення сучасної економічної теорії, наукові праці та розробки провідних вітчизняних та закордонних вчених з проблем стратегічного управління виробничо-господарською діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери.

Досягнення поставленої мети зумовило використання системи методів дослідження. Метод абстрагування використовувався при визначенні понять і категорій, створенні наочних образів. Системний підхід дозволив розглянути об'єкт і предмет дослідження як систему і елемент системи соціально-економічних відносин у державі та у світі. Методи спостереження, виміру і опису використано для вивчення властивостей і зв'язків об'єкта, фіксації кількісних характеристик досліджуваної системи, систематизації даних; метод порівняння – при визначенні тенденцій розвитку, динаміки кількісних і якісних характеристик у виробничій системі; аналітичний і синтетичний методи – при визначенні етапів і факторів розвитку, виділенні елементів об'єкту, взаємозв'язку і взаємодії елементів; системний аналіз і синтез – при формуванні організаційно-економічного механізму і стратегії розвитку досліджуваного об'єкту; історико-логічний метод – при виділенні історичних і структурних зв'язків інтегрованих об'єднань аграрних і переробних підприємств; індуктивний метод – при прогнозуванні показників розвитку; дедуктивний метод – при розробці пропозицій; математичні методи – для розробки методики аналізу інтеграційних процесів у аграрній сфері, методи моделювання

застосовані при побудові моделей розвитку інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери.

Інформаційну базу дослідження становили теоретичні та статистичні матеріали періодичних видань, статі вітчизняних і зарубіжних авторів, дані Державної служби статистики України з предмету дослідження, звітні дані, що стосуються економіки, організації управління й стратегічного планування розвитку інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у розробці теоретико-методологічних засад і практичних рекомендацій, спрямованих на формування і функціонування механізмів стратегічного управління виробничо-господарською діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери. У процесі дослідження отримано результати, яким характерна наукова новизна:

вперше:

- розроблено концепцію побудови організаційно-економічного механізму узгодження інтересів учасників інтеграційних структур переробних підприємств аграрної сфери на основі використання інструментарію мережевого планування й аутсорсингу з метою підвищення ефективності збору й обробки управлінської та економічної інформації;

- обґрунтовано модель системи управлінських зв'язків, що утворюють потоки менеджерської інформації у інтегрованому об'єднанні аграрних і переробних підприємств, яка відображає формальні та неформальні види зв'язків між структурними елементами організації, класифіковані за видами переданої інформації й за типами поєднання елементів структури, що дозволяє виявити основні закономірності функціонування організаційної структури управління;

- запропоновано механізм управління корпоративною власністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери в умовах трансформаційної економіки, який передбачає використання комплексу управлінських методик, що застосовуються відповідно до видів об'єктів корпоративної власності (структурні одиниці, частки й пакети акцій). Їх комплексне застосування підкорюється критерію ефективності, відповідно до якого здійснюються управлінські заходи й генеруються керуючі впливи;

удосконалено:

- методологію економічного аналізу діяльності інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери, а саме: розроблені основні принципи поглиблення, уточнення й інтеграції різних методик і отримано комплексний підхід до економічного аналізу інтегрованих об'єднань, на основі уточненого набору показників оцінки ступеня інтеграції й ефективності взаємодії учасників інтегрованого об'єднання;

- методичні засади оцінки впливу будови організаційної структури управління на ефективність функціонування інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери, зокрема запропоновано проводити оцінку ефективності їх функціонування за допомогою складання мультиплікативних моделей та їх індексного аналізу;

- методичний підхід до відображення різних проявів організаційних структур управління на основі використання пакету органіграм, що є найбільш зручним для практичного застосування при дослідженні, розробці, впровадженні й оцінці ефективності організаційних структур управління інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери;

- методику підвищення ефективності обробки економічної інформації за рахунок її оптимального розподілу між економічними підрозділами інтегрованої структури аграрної сфери й аутсорсинговими фірмами, сформульовані основні принципи застосування даного інструменту, розроблено критерій оптимізації витрат на обробку економічної інформації з використанням аутсорсингу;

дістали подальший розвиток:

- класифікація організаційних структур управління інтегрованих об'єднань аграрних і переробних підприємств, зокрема розроблені й формалізовані два види класифікації: за ступенем складності та за зовнішнім виглядом ієрархії, що дозволить швидко й чітко визначити властивості досліджуваної організаційної структури;

- термінологічна база теорії організаційних структур управління підприємств агросфери, в частині введення категорій: структурна одиниця (структурний елемент) і структурний блок (кілька структурних одиниць, що перебувають на одному ієрархічному рівні й підпорядковуються одному керівникові), що дозволяє полегшити процес опису та вивчення організаційних структур управління підприємств агросфери;

- методи управління консолідацією економічної інформації для виявлення економічного потенціалу інтегрованого об'єднання переробних підприємств агросфери на основі даних, отриманих від всіх економічних підрозділів об'єднання;

- інструментарій використання мережевого планування для складання програми збору й обробки інформації від всіх економічних підрозділів інтегрованого об'єднання, у тому числі від дочірніх і залежних підприємств, що вирізняється спрямованістю на пошук найбільш тривалого строку виконання завдання збору економічної інформації;

- концепція інституційного регулювання розвитку інтеграційних процесів у агросфері, суть якої полягає в тому, щоб, використовуючи цінові й нецінові форми, прямі й непрямі методи, сприяти розвитку аграрних і переробних підприємств, створювати необхідні передумови для адаптації товаровиробників до трансформаційних умов, шляхом формування сприятливого клімату для інтеграційних перетворень.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретико-методологічних, методичних і практичних розробок і пропозицій керівниками аграрних і переробних підприємств, їх об'єднань, при розробці стратегічних планів, у діяльності органів влади різних рівнів при розробці галузевих і регіональних програм.

Результати дисертаційного дослідження, висновки та рекомендації, що містяться в роботі, схвалені та використовуються в практичній діяльності

Департаменту агропромислового розвитку Полтавської обласної державної адміністрації, де використовують методику економічного аналізу діяльності інтегрованих об'єднань та методику підвищення ефективності обробки економічної інформації (довідка № 125/15-05/2014 від 16.04.2014); Департаменту агропромислового розвитку Сумської обласної державної адміністрації в частині використання моделі системи управлінських зв'язків та концепції побудови організаційно-економічного механізму узгодження інтересів учасників інтеграційних структур переробних підприємств аграрної сфери (довідка № 01-18/1442 від 23.01.2014 р.); Департаменту агропромислового розвитку Вінницької обласної державної адміністрації при розробці механізму інституційного регулювання (довідка № 04-02-21/1048 від 27.03.14 р.); Міністерства аграрної політики та продовольства АР Крим при використанні методології економічного аналізу діяльності та механізму управління корпоративною власністю (довідка № 056-23/13 від 25.04.2013 р.); Роздольненської районної державної адміністрації РА Крим використовують методику процесу формування стратегічного планування об'єднань аграрної сфери та схему алгоритму організації робіт, спрямованих на реалізацію концепції розвитку інтегрованих об'єднань (довідка № 01-22/290 від 08.04.2014 р.); Публічного акціонерного товариства «Криммолоко», на якому використовуються організаційно-економічний механізм узгодженості інтересів, на основі мережевого планування та методика підвищення ефективності обробки інформації (довідка № 118 від 20.11.2013 р.); Публічного акціонерного товариства «Кримхліб» в частині методики управління консолідацією економічної інформації та управління корпоративною власністю об'єднань (довідка № 29/5 від 09.10.2013 р.); Державного концерну «Національне виробничо-аграрне об'єднання «Масандра» використовується модель системи зв'язків та мережеве планування для складання програми збору й обробки інформації (довідка № 203-12/05 від 17.07.2013 р.); Товариства з обмеженою відповідальністю «Хмільницьке» використовується запропонована модель багаторівневого формування управлінської інформації та мережева модель планування (довідка № 34 від 12.02.2014 р.); Публічного акціонерного товариства «Широке» прийнята до впровадження запропонована розробка мережевого планування та розподілу економічної інформації між економічними підрозділами (довідка № 19 від 29.01.2014 р.); в навчальному процесі Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (довідка № 89/14 від 13.03.2014 р.); Південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет» (довідка № 189-02/1 від 11.09.2013 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, результати і висновки дисертаційної роботи є результатом особистих досліджень автора, всі результати дослідження отримані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві використано лише ті ідеї та положення, які належать авторові особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки й рекомендації теоретичного, методологічного й прикладного характеру

доповідалися на міжнародних, всеукраїнських конференціях, основними з яких були: VIII Міжнародна науково-практична конференція «Теорія і практика економіки і підприємництва (м. Алушта, Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 19-21 травня 2011 р.); III Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна економічна теорія і пошук ефективних механізмів господарювання» (м. Сімферополь, Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 16-17 березня 2012 р.); XI Міжнародна наукова конференція «Економічні теорії як основа розвитку бухгалтерського обліку, аналізу і контролю» (м. Житомир, Житомирський державний технологічний університет, 18-20 жовтня, 2012 р.); VI Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна економічна теорія і пошук ефективних механізмів господарювання» (м. Сімферополь, Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 15-16 березня 2013 р.); XV Міжнародна науково-практична конференція аспірантів і студентів «Проблеми розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації» (м. Сімферополь, Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 20-23 березня 2013 р.); I Міжнародна науково-практична конференція «Управління економічним розвитком: проблеми теорії і практики» (м. Слов'янськ-Євпаторія, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 25-26 квітня 2013 р.); Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю «Сучасні тенденції економічного та соціального розвитку: держава, регіон, підприємство» (м. Луганськ, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 19 лютого 2014 р.); III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Стан та перспективи соціально-економічного розвитку підприємств» (м. Сімферополь, Південний філіал національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет», 28-30 квітня 2014 р.); IV Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепціях управління» (м. Судак, Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 16-20 травня 2014 р.).

Публікації. Результати дисертації відображені у 36 публікаціях, в тому числі: 1 одноосібна та 3 колективних монографії, 20 статей у наукових фахових виданнях. Загальний обсяг наукових праць – 38,4 у.д.а., з них 34,2 у.д.а. належать особисто авторіві.

Обсяг і структура дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел із 225 найменувань на 24 сторінках. Дисертація викладений на 349 сторінках комп'ютерного тексту, із них 325 сторінок основного тексту. Робота містить 34 таблиці, 52 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «Теоретичні засади стратегічного управління виробничо-господарською діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери» визначено понятійно-термінологічний апарат

формування інтегрованих структур суб'єктів господарювання, досліджено генезис підходів до дослідження процесів виникнення і становлення структур управління суб'єктів господарювання, здійснено порівняльний аналіз організаційних структур управління суб'єктів підприємницької діяльності.

В процесі дослідження теоретичних аспектів стратегічного управління виробничо-господарської діяльності інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери досліджено генезис організаційних структур управління. У результаті дослідження становлення й розвитку походження організаційних структур управління, як явища, що не тільки супроводжує, але й визначає історичний розвиток цивілізації було з'ясовано, що поява організаційних структур управління обумовлена необхідністю координації діяльності окремих людей з появою між ними поділу праці. Більш розвинені організаційні структури, в свою чергу, відкривають можливості для об'єднання все більшої кількості людей і для більш спеціалізованого поділу праці. Таким чином, відбувається вплив розвитку організаційних структур управління на підвищення якості життя людської спільноти, і розвиток цивілізації в цілому.

Під інтеграційною структурою слід розуміти об'єднання суб'єктів господарської взаємодії (на основі «жорсткої» або «м'якої» організаційної побудови), у якому частково або повністю об'єднано матеріальні та нематеріальні активи з метою технологічно-економічної інтеграції та з метою реалізації інвестиційних чи інших проектів шляхом ефективної взаємодії.

Виходячи з даного визначення, інтеграційна структура дозволяє акумулювати ресурси (фінансові, матеріальні та ін.) з метою здійснення інвестиційних й інших проектів, сприяє зміцненню зв'язків у технологічній або економічній інтеграції учасників, підвищує зацікавленість всіх учасників у максимізації кінцевого результату.

Об'єктивною основою розвитку інтеграційних структур в аграрній сфері України на сучасному етапі є складна система виробничо-фінансових відносин між всіма учасниками аграрної сфери країни, що визначає кооперацію праці.

Головна мета інтегрування як процесу полягає у створенні такого інтеграційного утворення, яке здатне не лише забезпечити конкурентоспроможність підприємств аграрної сфери і одержання прибутку, а й забезпечити стабільне ринкове становище та прибутковість виробничо-господарської діяльності на перспективу. Специфічні цілі кожного учасника можуть відрізнятися від загальної, або навіть суперечити цілям інших учасників інтеграційної структури, однак всі специфічні цілі окремих учасників підпорядковані одній загальній меті.

Досліджено і доповнено класифікації організаційних структур управління, а також наведено характеристику їх елементів. На додаток до класичних класифікацій організаційних структур управління суб'єктів підприємницької діяльності розроблені й формалізовані ще дві:

1. класифікація за ступенем складності: найпростіші (базові: «стрічка»; «коло»; «колесо»); похідні («зірка»; «ієрархічна»); складні: (класичні; збірні або конгломерати - що поєднують кілька видів класичних);

2. класифікація за зовнішнім виглядом ієрархії: моноадміністративні (пірамідальні); поліадміністративні (матричні).

У підсумку пропонується шість видів класифікацій організаційних структур управління суб'єктів підприємницької діяльності. Використання даних класифікацій, залежно від цілей, дозволяє швидко й чітко визначити властивості досліджуваної організаційної структури. Також дані класифікації можна рекомендувати як основу для створення єдиного класифікатора організаційних структур управління суб'єктів підприємницької діяльності, що може мати суттєве значення з погляду теорії й практики менеджменту.

Проведено дослідження організаційних структур управління з погляду їх переваг і недоліків. За основу взята класифікація за ступенем реагування на навколишнє середовище. Дане дослідження дозволяє, при розробці організаційних структур управління відразу враховувати можливі наслідки використання тієї або іншої структури управління на практиці. Доведено, що найбільш ефективними і перспективними є організаційні структури управління, побудовані за дивізіональним й матричним типами, тому що лише вони здатні адекватно й оперативно реагувати на зміни, що відбуваються не тільки усередині підприємства, але й у зовнішньому середовищі. Незважаючи на те, що суб'єкти підприємницької діяльності дуже рідко мають такі організаційні структури, які розглядаються в рамках вищевказаної класифікації, можна говорити про те, що вони містять їх фрагменти, які мають властивості описаних структур управління.

У процесі уніфікації термінологічної бази теорії організаційних структур управління, уточнена, аргументована й доповнена термінологічна база теорії організаційних структур управління підприємств. Формалізовано термінологічні групи, що описують організаційну структуру, як: систему взаємозалежних елементів, що здійснюють реалізацію різних завдань, виконання яких життєво важливо для підприємства, ієрархічну систему, систему зв'язків між елементами організаційної структури управління. У термінологічну базу теорії організаційних структур управління введені наступні категорії: структурна одиниця (структурний елемент) і структурний блок (кілька структурних одиниць, що перебувають на одному ієрархічному рівні й підпорядковуються одному керівникові), що дозволяє полегшити процес опису організаційних структур управління підприємств, а отже й процес їх вивчення й характеристики.

Досліджено систему інформаційних потоків, що циркулюють на підприємствах і визначено основні види циркулюючої інформації. Їх запропоновано розділити на два основних види: управлінська (або адміністративна), спеціалізована (або виробнича) - це інформація, за допомогою якої здійснюються всі види діяльності організації й інформаційний потік. Ці види інформації формують організаційну структуру управління суб'єкта підприємницької діяльності, зв'язуючи між собою її структурні елементи за допомогою інформаційних зв'язків різного виду.

В результаті дослідження запропонована термінологічна база, що дозволяє описати систему інформаційних зв'язків, яка включає наступні

категорії: інформаційний канал, інформаційне джерело, кінцевий споживач інформації, рядова ланка інформаційного каналу й інформаційний зв'язок. Розроблено й апробовано систему інформаційних зв'язків, що утворюють потоки менеджерської інформації на підприємстві, що відображає наступні види зв'язків між структурними елементами організації, класифіковані за видами переданої інформації й за типами поєднання елементів структури: 1. формальні: лінійні (прямі лінійні; зворотні лінійні); функціональні: (прямі функціональні; зворотні функціональні); 2. неформальні: (на рівні структурного блоку; без рівневої диференціації).

Обґрунтовано теоретичне положення про роль організації в дослідженні взаємозв'язків функцій, необхідних для реалізації різних завдань, і їх розподілу між співробітниками організації. Розроблені елементи теорії систем інформаційних зв'язків суб'єкта підприємницької діяльності дозволяють виявити основні закономірності функціонування тої або іншої організаційної структури управління інтегрованих об'єднань аграрних і переробних підприємств.

У другому розділі «Методологічні засади управління інтегрованими об'єднаннями переробних підприємств аграрної сфери» здійснено комплексну оцінку стану підприємств аграрної сфери України, визначено методи дослідження організаційних структур управління інтегрованих об'єднань в агросфері, обґрунтовано методи й механізми внесення змін в організаційні структури управління підприємств агросфери, досліджено економічні показники діяльності інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери.

В результаті дослідження встановлено, що деструктивні соціально-економічні процеси, що розвиваються протягом останніх двох десятиліть, сприяли прояву ряду негативних наслідків практично у всіх галузях і галузевих комплексах України, однак найбільш руйнівному впливу піддалися суб'єкти аграрної сфери.

Рентабельність виробництва й реалізації сільськогосподарської продукції (без дотацій і компенсацій) також має дуже низькі значення й знижується швидкими темпами в динаміці останніх років (табл. 1).

Таблиця 1

Ефективність використання ресурсів підприємствами аграрної сфери України

Показник	Значення показника у динаміці, років			
	1990	2000	2005	2012
Індекс фізичного обсягу виробництва продукції аграрної сфери (у порівнянних цінах), % до 1990 року	100,0	39,4	43,8	44,3
Рентабельність виробництва й реалізації сільськогосподарської продукції (без дотацій і компенсацій), %	35	8	12	1
Коефіцієнт рентабельності:				
- усього капіталу	0,065	0,02	0,037	0,004
- власного капіталу	0,087	0,02	0,054	0,007

Рівень рентабельності основної діяльності аграрних товаровиробників з урахуванням дотацій і компенсацій трохи вище, однак не забезпечує одержання достатнього прибутку для ведення розширеного відтворення за рахунок власних коштів. Коштів, що залишаються в розпорядженні виробників, не вистачає не лише для відновлення зношених морально й фізично основних засобів, але й для забезпечення виробництва оборотними засобами. Аграрні товаровиробники мають гостру потребу в додатковому зовнішньому фінансуванні.

Продовжує скорочуватися кількість суб'єктів аграрної сфери - у 2012 році число сільськогосподарських товаровиробників скоротилося на 4% у порівнянні з 2011 роком.

В результаті комплексної оцінки стану агропродовольчої сфери України встановлено, що на сучасному етапі однією з головних проблем, що стримує економічне зростання обсягу виробництва агропродовольчої продукції й розвиток галузевого комплексу країни, є проблема підвищення суми інвестицій в основний капітал і їх ефективного використання. При цьому підвищення суми, пов'язано не стільки з абсолютним ростом, скільки з формуванням «сприятливих умов» для реалізації інноваційного потенціалу. Другим фактором, що обмежує темп росту обсягу виробництва харчової продукції й розвитку галузевого комплексу країни на сучасному етапі, є невисока «віддача» трудового потенціалу.

Встановлено, що відносно трудових ресурсів важливі не стільки їх чисельність і кваліфікація, скільки організаційна культура, відношення до праці й прагнення до самовдосконалення. Значне зниження протягом останніх років й повільний ріст у наші дні рівня продуктивності праці пов'язані з невисокими темпами техніко-технологічного переозброєння підприємств галузевого комплексу в сукупності з незавершеністю структурно-інноваційних реформ, а з іншого – визначені сформованими тенденціями в соціальній сфері.

Досліджено проблеми розвитку інтегрованих об'єднань аграрної сфери України. Встановлено, що інтеграційні перетворення останніх років сприяли прояву ряду тенденцій в аграрній сфері: будівництво сільськогосподарськими підприємствами цехів з переробки виробленої продукції; створення переробними підприємствами власної сировинної бази; поглинання великими переробними підприємствами сільськогосподарських виробників. Відзначено, що в Україні переважно формуються агропромислові об'єднання, побудовані за принципом вертикальної інтеграції. Типовими прикладами даної групи аграрних підприємств є агропромислові холдинги, тобто підприємства, пов'язані з виробництвом, переробкою, зберіганням і реалізацією сільськогосподарської продукції. Контрольний пакет акцій або часток сільськогосподарських товаровиробників належить головній компанії, що може виступати керуючою структурою або керуючим центром для всіх інших учасників.

У цілому ситуація, що склалася в агропродовольчому комплексі країни, характеризується цілим рядом негативних факторів (нерівномірністю розвитку окремих галузей, неконкурентоспроможністю продовольчої продукції за якістю

й ціною в порівнянні із закордонними продуктами харчування, старінням основних виробничих фондів і нестачею фінансових ресурсів для технічного переозброєння й ін.) і вимагає негайного проведення істотного корегування його розвитку на основі нової, чітко спрогнозованої стратегії, спрямованої на стимулювання інтеграційних процесів. Формування інтеграційних структур, що поєднують агросферу й переробну промисловість, буде сприяти також і вирішенню проблеми порушення платіжно-фінансової дисципліни.

Розроблено методичний підхід до відображення різних проявів організаційних структур управління, що є найбільш зручним для практичного використання при дослідженні, розробці, впровадженні й оцінці ефективності організаційних структур управління суб'єктів підприємницької діяльності аграрної сфери. Як метод відображення різних проявів організаційних структур управління суб'єктів підприємницької діяльності рекомендовано використовувати органіграми, проведена їх класифікація за елементами організаційної структури управління, які вони відображають. Запропоновано механізм їх поєднання, для одержання комплексних органіграм, в основі яких лежать традиційні органіграми. Вони обрані як основа для наочного представлення елементів організаційних структур управління у вигляді схем, оскільки в менеджерів та консультантів вже існує, як правило, досвід їх побудови.

Для спрощення сприйняття інформації за допомогою органіграм запропоноване використання «пакету органіграм», що включає в себе їх сукупність, пов'язану значеннєвою близькістю відображуваних проявів організаційної структури управління суб'єкта підприємницької діяльності й взаємодоповнюваністю, що дозволяє більш повно відобразити досліджуваний об'єкт. Даний інструмент вважається незамінним, особливо для інтегрованих об'єднань аграрних і переробних підприємств України, оскільки дозволяє досить швидко оцінювати наслідки внесених в організаційну структуру управління змін.

Обґрунтовано, що застосування стандартних органіграм для відстеження послідовності виконання різних функцій структурними одиницями підприємства для вирішення будь якого завдання не ефективно, оскільки одержувані схеми й таблиці занадто громіздкі для їх візуального вивчення. Розроблений і апробований новий вид органіграм - функціонально-цільові органіграми, які дозволяють здійснювати цей процес більш раціональним чином.

Обґрунтовано методичні засади оцінки впливу будови організаційної структури управління на ефективність функціонування суб'єкта господарювання аграрної сфери, зокрема запропоновано проводити оцінку ефективності функціонування підприємств за допомогою складання мультиплікативних моделей і їх індексного аналізу. Запропонована методика дозволяє оцінити ефективність функціонування як одного структурного елемента організації, підприємства так і інтегрованого об'єднання в цілому.

Досліджено запропоновані в цей час основні підходи до аналізу діяльності інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери на

прикладі найбільш поширених інтегрованих структур - агрохолдингів. У результаті аналізу було виявлено, що існуючі методики не носять комплексного характеру - окремі методики дозволяють проводити економічний аналіз тільки на рівні окремих учасників інтегрованого об'єднання, а інші дозволяють вивчати лише рівень інтеграції за різними напрямками. У роботі на основі синтезу декількох методик були розроблені основні принципи поглиблення, уточнення й інтеграції різних методик і отримана комплексна методика економічного аналізу інтегрованих об'єднань. Уточнено набір показників для економічного аналізу ступеня інтеграції й ефективності взаємодії учасників інтегрованого об'єднання. Уточнення зводяться до введення додаткових показників, що характеризують взаємне проникнення учасників інтегрованої структури в діяльність один одного.

У третьому розділі **«Становлення і розвиток інтегрованих об'єднань і корпоративного управління в аграрній сфері України»** досліджено: розвиток інтегрованих об'єднань у аграрній сфері України; корпоративну власність інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери як об'єкт управління; методичні засади управління об'єктами корпоративної власності інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери

Розробка стратегії корпоративного розвитку виробників у рамках інтегрованого об'єднання переробних підприємств агросфери сприяє ефективному розподілу та використанню всіх ресурсів: матеріальних, фінансових, трудових, землі й технологій і на цій основі – досягненню стійкого ринкового стану в конкурентному оточенні. У зв'язку із цим, в першу чергу доцільним є перехід від реактивної форми менеджменту (ухвалення управлінських рішень як реакції на ситуації) до управління з використанням аналізу та прогнозів (рис. 1).

Обґрунтовано, що проблема управління корпоративною власністю інтегрованих об'єднань підприємств агросфери є однією з найважливіших в умовах економіки України. У цьому зв'язку підвищення ефективності управління об'єктами корпоративної власності об'єднань є одним зі способів підвищення інвестиційної привабливості економіки галузі. Встановлено, що українські інтегровані об'єднання агросфери у своєму розвитку дійшли на даний час до того етапу, коли грамотне й обґрунтоване управління корпоративною власністю є невід'ємною умовою успішної й ефективної діяльності.

Об'єкти власності як товар можуть формувати ринок власності з властивою йому ієрархічною системою управління його функціями, зв'язками й іншими ознаками. Об'єкти ринку власності можуть представляти всі форми власності (приватну, корпоративну, громадську й іншу), а суб'єктами можуть бути громадяни, юридичні особи, Україна, територіальних громад, суспільні й релігійні організації, фонди.

В результаті дослідження обґрунтовано методологічні засади управління корпоративною власністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери в умовах трансформаційної економіки. Запропонована методологія є комплексом методик (методика управління структурними одиницями

(дочірніми підприємствами), методика управління частками й пакетами акцій), які застосовуються відповідно до видів об'єктів корпоративної власності, при цьому комплексне застосування методик для всієї сукупності об'єктів різних видів підкоряється загальному критерію ефективності, відповідно до якого проводяться управлінські заходи й генеруються керуючі впливи.

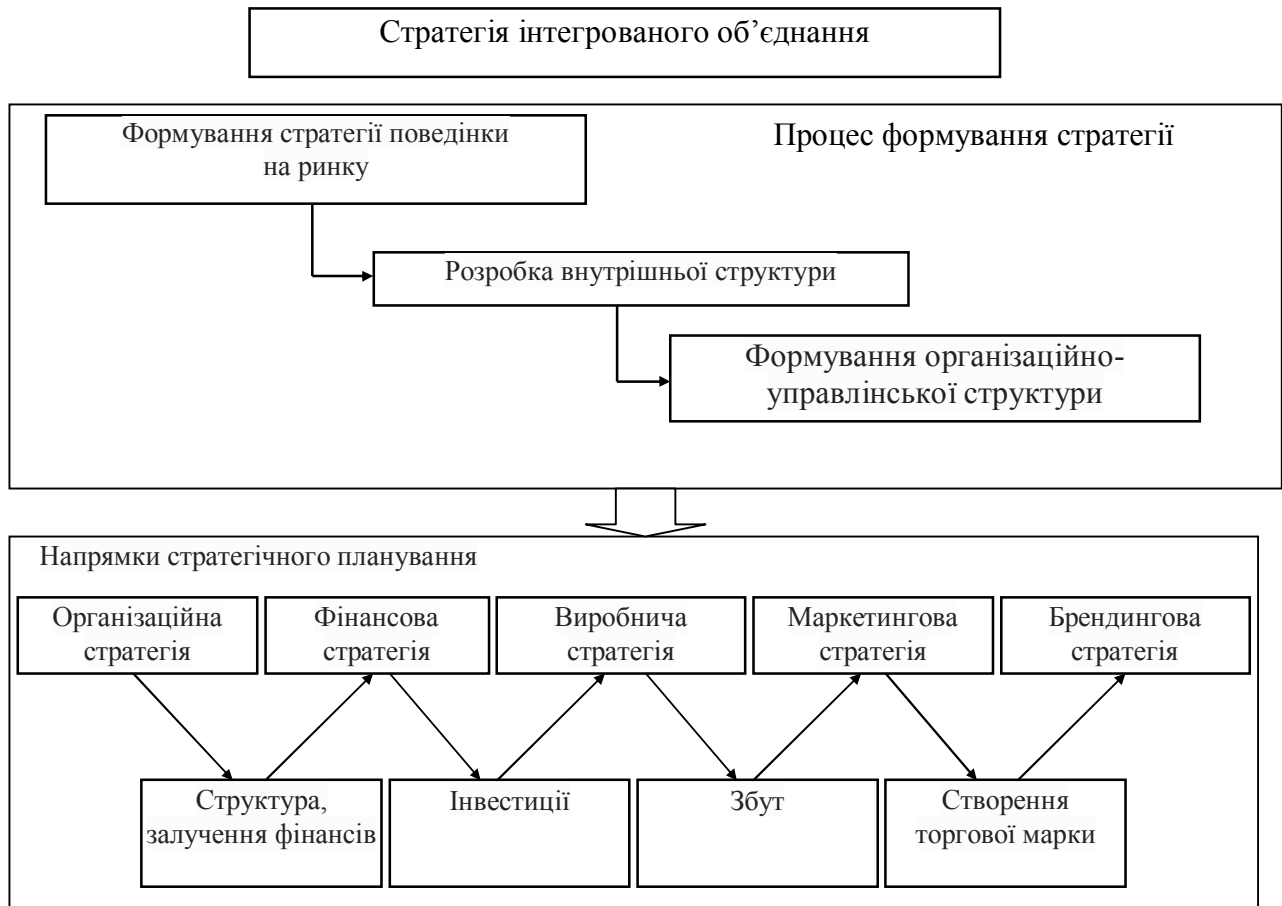

Рис. 1. Процес формування стратегії інтегрованого об'єднання аграрної сфери

Обґрунтовано, що формування реальних схем управління власністю аграрних корпорацій варто здійснювати виходячи з принципів ефективного менеджменту, використовуючи базові положення цивільного й господарського законодавства. Практична реалізація цих завдань здійснюється в рамках єдиного замкнутого процесу управління, що включає ідентифікацію, облік, оцінку ефективності використання, планування заходів щодо підвищення ефективності, оцінку можливостей корпоративної підтримки планованих заходів і реалізацію заходів.

Стратегічними цілями управління власністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери є наступні: зростання капіталізації корпорації в цілому як суб'єкта власності; підвищення соціального захисту співробітників об'єднання й об'єктів його власності; збільшення зайнятості; жорсткий контроль цін на корпоративну продукцію; оптимізація корпоративного балансу. Тактика досягнення цих цілей полягає у використанні

наступних механізмів: регулювання співвідношення корпоративного попиту та пропозиції; згладжування виробництва й зайнятості; регулювання рівня присутності на ринку; емісійне регулювання; зниження дефіциту консолідованого корпоративного бюджету. Оцінка ефективності управління корпоративною власністю інтегрованих об'єднань підприємств агросфери має здійснюватися на основі таких критеріїв, як прибуток об'єднання, витратний показник, ресурсний показник, ринкова ефективність портфеля власності й ін.

Вибір методу управління корпоративною власністю інтегрованого об'єднання переробних підприємств агросфери залежить від виду об'єкта. За ступенем значимості й функціональному призначенню об'єкти корпоративної власності можна розділити на три групи: які працюють в сферах природних монополій як загальноукраїнського, так і регіонального значення; що займають домінуюче положення на відповідному товарному ринку й потребують реструктуризації з метою створення конкурентного середовища; пакети акцій яких використовуються для створення інтегрованих утворень при проведенні структурної перебудови в стратегічно привабливі для корпорації галузі економіки.

Сутність управління дочірнім підприємством інтегрованого об'єднання полягає в реалізації циклу управління для досягнення максимальної ефективності його функціонування. Доведено, що найбільш прийнятним для дочірнього підприємства інтегрованого об'єднання є розширений цикл управління, що містить сім етапів (рис. 2).

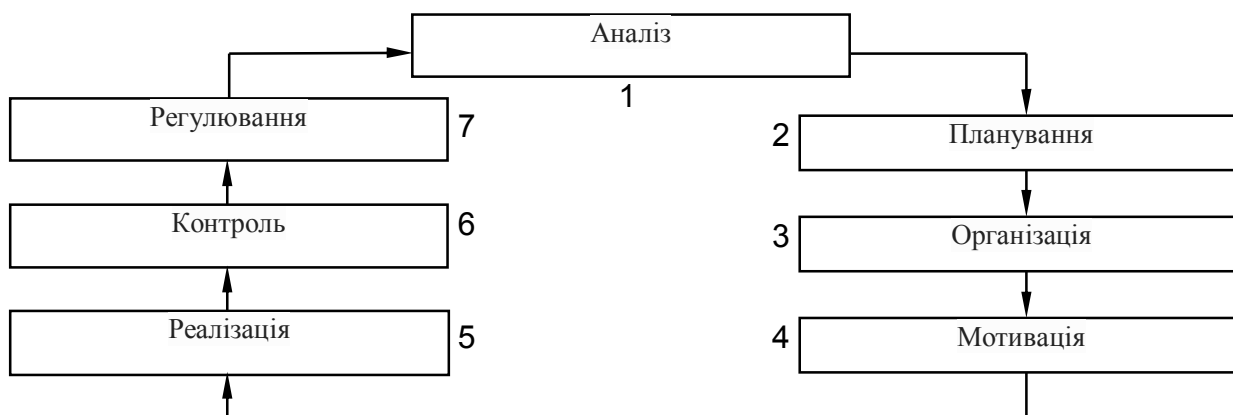

Рис. 2. Цикл управління дочірнім (унітарним) підприємством корпорації

Для підвищення ефективності діяльності інтегрованих об'єднань і дочірніх підприємств необхідно чітко визначити пріоритети управління, тобто розділити завдання, які підлягають вирішенню на першочергові й другорядні. Запропоновано структуру вирішення завдань (рис. 3), за допомогою якої керуюча команда може вчасно й повно проводити весь цикл керуючих заходів.

Розроблено рекомендації з формування системи контролю діяльності структурних одиниць (дочірніх підприємств), що є невід'ємним етапом процесу управління, який складається з декількох послідовних кроків, що включають аналіз фінансової звітності й факторний аналіз підприємства (рис.4).

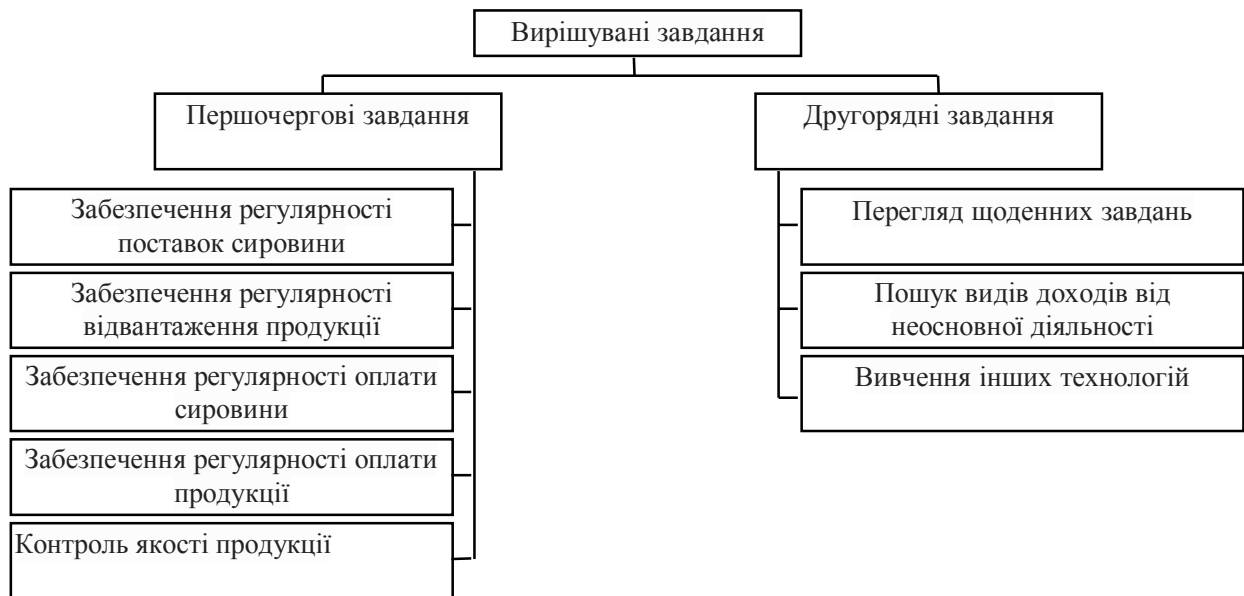

Рис. 3. Структура розв'язуваних завдань з управління інтегрованим об'єднанням переробних підприємств агросфери

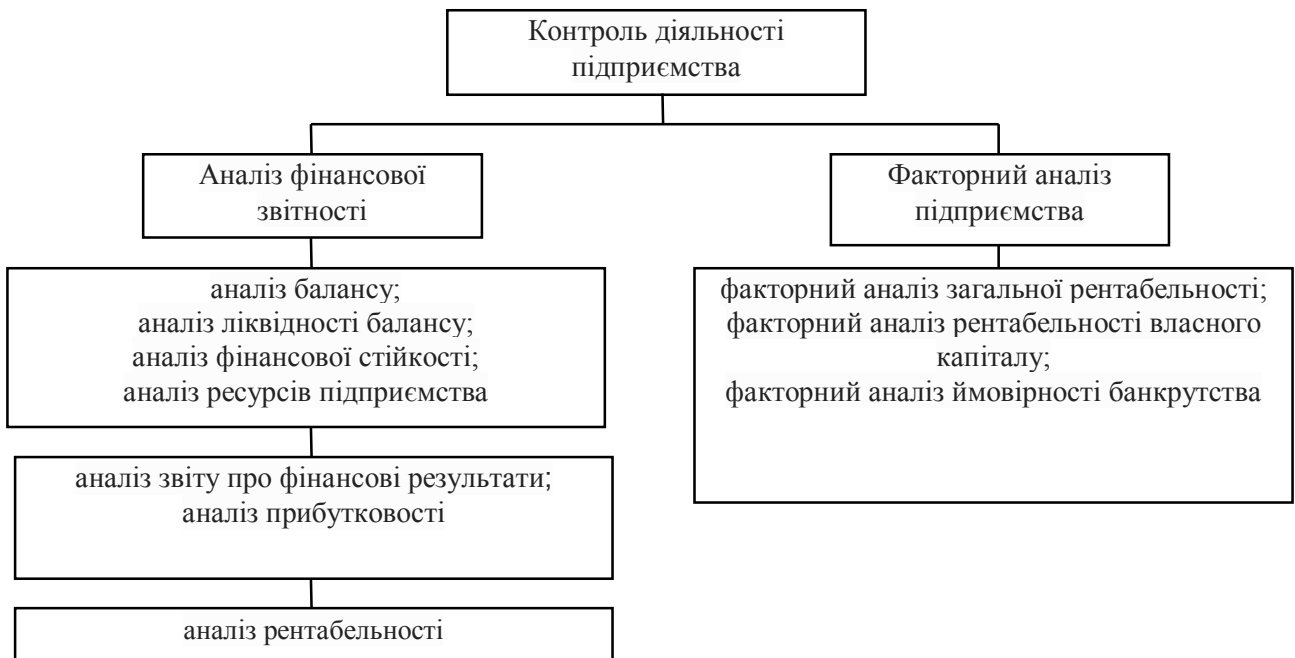

Рис. 4. Схема контролю діяльності дочірнього підприємства інтегрованого об'єднання

Як показують проведені дослідження, у результаті здійснення циклу управління ефективністю структурної одиниці (дочірнього підприємства) інтегрованого об'єднання можна істотно підвищити прозорість його діяльності, і, як наслідок, збільшити інвестиційну привабливість, відрахування від прибутку й підвищити інтегральну ефективність корпорації.

Встановлено, що частки в статутних капіталах і пакети акцій, які є одним з основних інструментів, за допомогою якого здійснюється управління капіталом інтегрованого об'єднання, а також одержання додаткового прибутку.

Для оцінки ефективності використання корпоративних пакетів акцій доцільно використовувати наступні показники: прибутковість до погашення, дивідендна ставка, ліквідність, динаміка курсової вартості. З метою підвищення ефективності використання корпоративних акцій пропонується використовувати адаптований цикл управління пакетами акцій, що дозволяє підвищити ефективність їх використання (рис. 5).

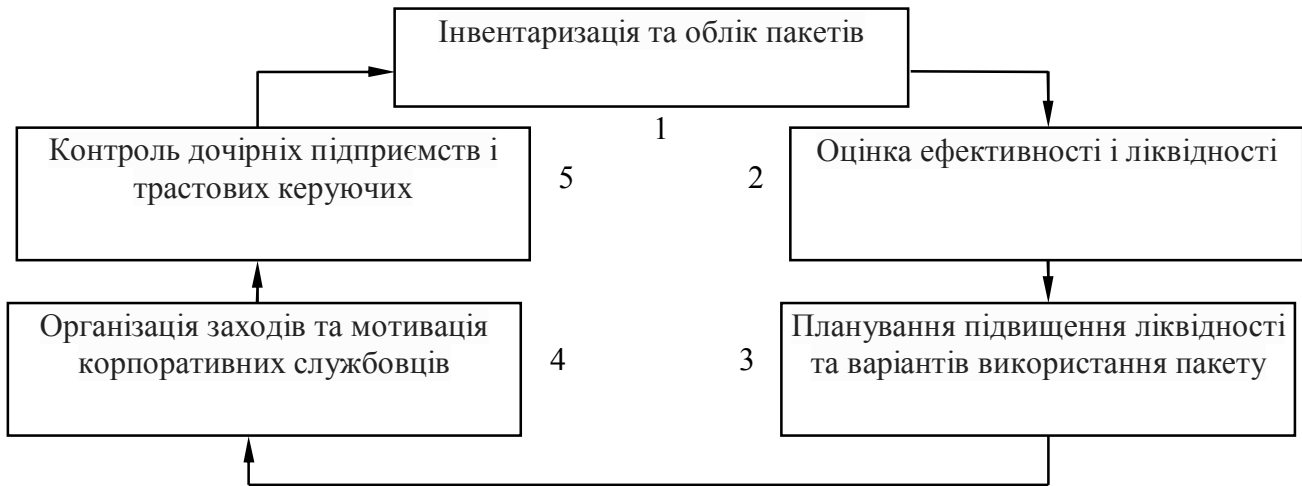

Рис. 5. Цикл управління корпоративними пакетами акцій інтегрованого об'єднання

Запропонований цикл дозволяє впорядкувати роботу з підвищення ефективності використання корпоративних пакетів і створити систему реалізації функцій агропродовольчої корпорації з управління сформованими портфелями акцій.

На основі запропонованих методик у керівництва інтегрованого об'єднання є можливість значно підвищити ефективність управління власністю.

У четвертому розділі «**Організаційно-економічні аспекти стратегічного управління діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств в агросфері**» розроблено організаційно-економічний механізм узгодження інтересів учасників інтеграційних структур переробних підприємств аграрної сфери, запропоновано механізми управління холдинговими структурами організації інтегрованих виробничих формувань в агробізнесі, обґрунтовано механізми регулювання інтеграційних перетворень в системі аграрного і переробного виробництва.

Встановлено, що сучасний стан вітчизняної економіки характеризується декількома особливостями, урахування яких необхідне у стратегічному плануванні й прогнозуванні. Зокрема, посилення конкуренції в інноваційній сфері, у сфері реального виробництва, пошук стратегічних партнерів і створення стратегічних альянсів - все це спричиняє необхідність використання гнучких управлінських методів, адаптації напрацьованих інструментів і важелів впливу до нових умов. У такому агресивному середовищі діяльність інтегрованих об'єднань є однією з найбільш уразливих. З одного боку, це викликано складністю організаційної структури, а з іншого боку -

концентрацією конкурентів в основному на боротьбі з великими супротивниками. Складність організаційної структури створює ряд проблем: складність збору й обробки інформації, проблеми в доведенні управлінських рішень від вищого керівництва безпосереднім виконавцям, а також неготовність працівників до важливих стратегічних змін. Конкурентне середовище змушує керівників постійно шукати способи боротьби з різними видами протидій. У даній ситуації необхідно впроваджувати в практику нові способи управління на основі пропорційного делегування функцій і повноважень, а також на основі стратегічного поділу інформації.

Структурно-організаційний аспект узгодження інтересів між учасниками інтеграційних формувань включає наступне.

По-перше, визначення типу організаційної побудови: з «жорсткою» централізацією (холдинги), з «м'якою» централізацією (ФПГ), децентралізовані (союзи, асоціації), змішані (кооперативи).

По-друге, організацію міжгалузевих зв'язків: одно- або багатогалузеві структури. Як правило, багатогалузеві інтеграційні структури є багатопродуктовими, орієнтовані на охоплення великої кількості сегментів внутрішнього або зовнішнього ринку.

По-третє, визначення масштабу виробничо-господарської діяльності: регіональні, міжрегіональні, транснаціональні. Створення інтеграційних структур може відкрити суб'єктам господарської взаємодії шлях до розширення внутрішньорегіонального ринку, вихід на міжрегіональні або міжнародні ринки. Крім того, інтеграційні структури можуть виступати зручною формою виведення частини капіталу з галузей, що зіштовхнулися зі спадом виробництва, особливо при довгостроковому скороченні попиту на їх продукцію.

По-четверте, спрямованість ініціювання створення «зверху до низу» (за рішенням органів влади), «знизу нагору» (з ініціативи учасників). При цьому, якщо ініціатором створення інтеграційної структури виступала держава, то пріоритетом в економічній меті є не одержання прибутку, а вирішення завдань забезпечення продовольчої безпеки, зростання аграрного виробництва, залучення позабюджетних коштів, або соціальна мета.

По-п'яте, спрямованість інтеграції: вертикальна, горизонтальна, конгломеративна. Кожна з форм відрізняється низкою переваг і недоліків. Для вертикальної інтеграції головною перевагою є відновлення виробничо-технологічних зв'язків, недоліком - територіальна розосередженість.

Вихідним моментом у процесі інтеграційної взаємодії є оцінка стану й виявлення інтересів учасників, що дозволяє сформулювати стратегічну мету й визначити кінцевий результат інтеграційної взаємодії, виходячи з наявних потенційних можливостей (рис. 6).

Інтеграційна взаємодія включає, по-перше, узгодження інтересів фінансового й виробничого центрів, по-друге, узгодження інтересів кожного центра з інтересами інших учасників інтеграційної структури. Структура організаційно-економічного механізму узгодження інтересів учасників інтеграційної структури може бути представлена у вигляді блоків: взаємне

узгодження інтересів центрів (виробничого й фінансового) і узгодження інтересів кожного центра з іншими учасниками інтеграційної структури.

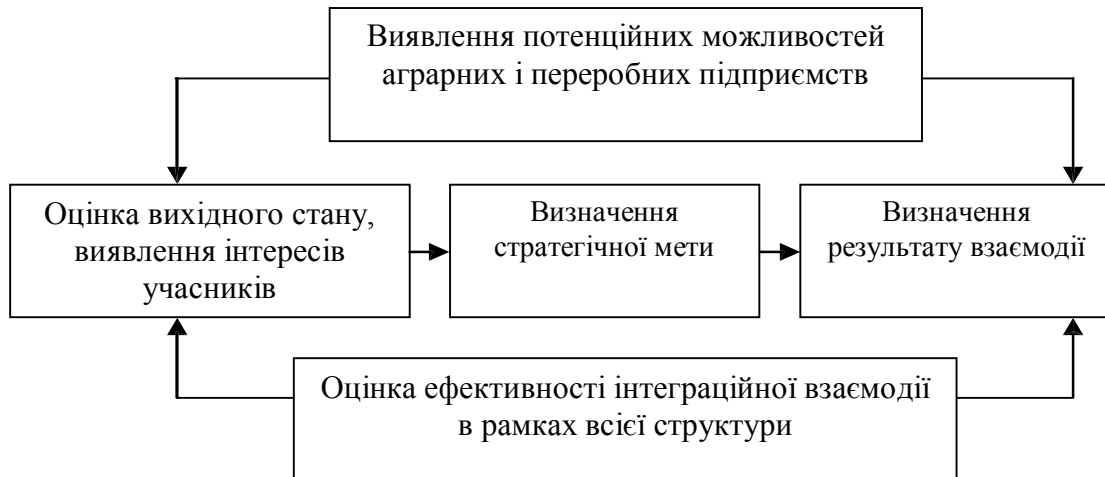

Рис. 6. Спрощена схема інтеграційної взаємодії аграрних і переробних підприємств

Механізм узгодження інтересів учасників інтеграційної структури багато в чому залежить від загальної мети, що, з одного боку, впливає з інтересів (підцілей) її учасників, а з іншого, є орієнтиром в інтеграційній взаємодії всіх учасників. Виходячи з цього, процес інтеграційної взаємодії має відповідати принципам: паритетність фінансового й виробничого центрів; комплексність побудови; системний підхід у розробці програми й управлінні розвитком; диференційованість інтеграційних зв'язків; забезпечення єдності й цілісності господарюючих суб'єктів, що інтегруються, у досягненні загальної мети.

Оцінка ефективності або неефективності досягнення кінцевого результату - майбутнього стану визначається з позицій функціональних аспектів: економічного (величина й динаміка сукупних витрат і сукупного доходу); інноваційного (масштаб структурно-інноваційного вдосконалення); соціального (рівень доходів працівників, рівень розвитку й «віддачі» трудового потенціалу); ринкового (зміцнення ринкових позицій і розширення сфери впливу на ринку) результатів.

Обґрунтовано пропозиції з управління структурними змінами інтегрованої структури. Злиття головної компанії інтегрованої структури з дочірнім підприємством (підприємствами) допускається, за умови виконання вимог, вказаних вище, тільки якщо в результаті злиття частка цінних паперів й інших фінансових активів у капіталі головної компанії досягає рівня, що не перевищує 50%. Правила поширюються також на випадки приєднання.

Встановлено, що аграрне виробництво й харчова промисловість не є саморегульованими ланками економіки, тому вони не можуть успішно функціонувати без постійного регулюючого втручання й підтримки, у тому числі у формуванні сприятливого клімату для інтеграційних перетворень. Основні завдання регулювання аграрного виробництва й харчової промисловості полягають в застосуванні оптимального поєднання економічних

механізмів регулювання з державним втручанням: відновлення еквівалентних відносин між сільським господарством і промисловістю, фінансово-кредитна й податкова політики, регулювання ціноутворення й зовнішньоекономічної діяльності (включаючи експортно-імпорتنі операції).

Запропоновано концепцію інституційного регулювання розвитку інтеграційних процесів у агросфері, суть якої полягає в тому, щоб, використовуючи цінові й нецінові форми, прямі й непрямі методи, сприяти розвитку аграрних і переробних підприємств, створювати необхідні передумови для адаптації товаровиробників до трансформаційних умов, шляхом формування сприятливого клімату для інтеграційних перетворень (рис. 7).

Рис. 7. Принципова схема організації робіт із впровадження концепції розвитку інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери

Обґрунтовано, що головним внутрішнім джерелом підвищення ефективності підприємств агросфери, які повинні бути включені в сферу інституційного регулювання, виступає розвиток кооперації й інтеграції по горизонталі й вертикалі. Це дозволить сконцентрувати трудові, матеріальні, фінансові ресурси на виробництві кінцевої продукції, відновити еквівалентність обміну між галузями, раціонально використовувати наявні виробничі потужності й ресурси, погодити економічні інтереси товаровиробників і координувати дії щодо їхнього захисту на ринку.

Для вирішення проблеми відновлення еквівалентних відносин між сільським господарством і промисловістю необхідно прийняти спеціальну програму відновлення й підтримки паритету цін на аграрну й промислову продукцію. У ході її розробки варто визначити перелік продукції, ціни на яку регулюються державними органами виконавчої влади; встановити контроль за цінами на матеріально-технічні ресурси, що поставляються виробникам відповідно до вимог антимонопольного законодавства; підготувати заходи, що будуть сприяти встановленню еквівалентного обміну між виробниками сировини й організаціями первинної переробки продукції, виробничо-технічного обслуговування й матеріально-технічного забезпечення, які займають домінуюче положення на ринку; обґрунтувати механізми взаємодії державних органів влади з представниками організацій, які поєднують аграрних товаровиробників.

Центральне місце в економічному механізмі й, відповідно, у системі регулювання й саморегулювання підприємств аграрної сфери займають цінові відносини. Нова цінова й фінансово-кредитна політика в агросфері, за умови оптимальних структурних та інтеграційних перетворень, покликана вирішувати наступні завдання: стимулювання самозабезпечення країни в цілому й регіонів зокрема продуктами харчування, забезпечення продовольчої безпеки держави; поступовий вихід на еквівалентні відносини між сільським господарством і промисловістю; підтримка доходів аграрних товаровиробників на рівні, що забезпечує розширене відтворення й реалізацію соціально орієнтованих програм; сприяння підвищенню інноваційної й інвестиційної активності для формування нових технологічних контурів у секторі товарного виробництва й кінцевого продукту; формування єдиного економічного простору всередині держави й регіонів, вихід на ринок ближнього й далекого зарубіжжя.

Інституційне регулювання підприємств агросфери не може здійснюватися без таких фінансово-економічних заходів, як удосконалення кредитної й податкової систем. Для підприємств агросфери кредитна політика на сучасному етапі повинна включати: пільгове кредитування товаровиробників стратегічно важливої продовольчої продукції, яка користується попитом, що передбачає збільшення частки довгострокових кредитів; зниження процентних ставок; розвиток заставних операцій, як однієї з форм державного пільгового кредитування; розвиток аграрного кредиту за такими напрямками; кредитування виробників напряму з державних джерел через механізм заставних операцій; розвиток іпотечного кредиту в комерційній системі банків; створення системи кооперативних кредитних установ, що функціонують цілком

під контролем виробників. В остаточному підсумку в Україні повинна бути створена система комерційного кредитування в агросфері.

Податкова політика в Україні стосовно підприємств агросфери повинна бути спрямована на проведення наступних заходів: зменшення оподаткованої бази земельного податку на величину власних коштів, вкладених у поліпшення землі, розширення й розвиток виробництва; введення пільг щодо оподаткування для підприємств промисловості, будівництва й інших галузей, які направляють свої кошти на розвиток агросфери, переробної промисловості й соціальної сфери; зниження ставки податку на додану вартість на засоби виробництва, що поставляються виробникам, і на основні продовольчі товари.

Держава в умовах сучасного ринкового господарства повинна виконувати важливі функції стимулювання зростання виробництва й соціального захисту населення, підвищення якості життя. Для цього вона зобов'язана не лише забезпечувати необхідні умови для нормального функціонування ринкової конкуренції, але й допомагати господарюючим суб'єктам адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури, створювати можливості для активізації їх виробничої діяльності.

У п'ятому розділі «Механізми управління економічними підрозділами інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери» розроблено пропозиції з використання аутсорсингу як способу підвищення ефективності управління інтегрованими структурами, обґрунтовано інструментарій оптимізації обробки консолідованої управлінської інформації інтегрованого об'єднання засобами мережевого планування, сформовано рекомендації з мережевого планування процесів збирання і обробки управлінської інформації у підрозділах інтегрованого об'єднання.

Обґрунтовано, що управління економічними підрозділами інтегрованого об'єднання переробних підприємств агросфери повинне ґрунтуватися на системному підході, що включає критерій мінімізації витрат на збір і обробку інформації, своєчасну й повну консолідацію даних, а також мережеве планування діяльності економічних підрозділів. Основними інструментами ефективного управління діяльністю економічних підрозділів є планування, організація й контроль виконання поставлених завдань.

Доведено, що для економічного аналізу діяльності різних підрозділів інтегрованого об'єднання переробних підприємств аграрної сфери доцільно використовувати комплексні набори показників, що включають як показники для економічного аналізу окремих учасників об'єднання, так і показники для економічного аналізу їх взаємодії.

В результаті дослідження розроблено основні складові інструментарію управління економічними підрозділами інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери на основі підвищення ефективності збору й обробки економічної інформації. Для зниження часових і фінансових витрат на обробку економічної інформації пропонується використовувати аутсорсинг. Сформульовані основні принципи застосування даного інструменту, розроблено критерій оптимізації витрат на обробку економічної інформації з використанням аутсорсингу. Запропоновано методика розрахунку оптимальної

кількості інформації, переданої в аутсорсинг, що дозволяє мінімізувати фінансові й часові витрати на її обробку.

Встановлено, що одним з важливих факторів, який впливає на ефективність обробки економічної інформації є своєчасна й повна консолідація даних про функціонування структурних одиниць (дочірніх компаній) інтегрованого об'єднання. Консолідація даних дозволяє уточнити значення економічних показників інтегрованого об'єднання. Управління процесом консолідації ґрунтується на суворому обліку всіх економічних операцій і грамотному їх поділі на внутрішні й зовнішні. При підготовці зведеної економічної інформації для зовнішніх користувачів, необхідно елімінувати внутрішні операції й враховувати їх тільки в ході інжинірингу й реінжинірингу бізнес-процесів. У цьому зв'язку консолідація виступає як джерело більш достовірної інформації для керівництва. В результаті дослідження розроблено методичку консолідації економічної інформації для виявлення економічного потенціалу холдингу. Консолідація відбувається на основі даних, отриманих від всіх економічних підрозділів холдингу.

Запропонована схема багаторівневого формування управлінської інформації в рамках інтегрованого об'єднання аграрних і переробних підприємств:

1-й рівень - підприємство (самостійний господарюючий елемент, дочірня компанія й т.д.). На першому рівні формується максимально докладна інформація з виділенням трьох категорій показників: 1 - показники, що відображають операції з підприємствами даного дивізіону, 2 - з підприємствами інших дивізіонів, 3 - з «зовнішніми» підприємствами; здійснюється інвентаризація майна й зобов'язань підприємства; здійснюється трансформація звітності в міжнародні стандарти;

2-й рівень - дивізіон (структурна одиниця об'єднання, що поєднує підприємства й фірми одного бізнес-напрямку, які працюють в одній сфері). На другому рівні головна компанія дивізіону, як окреме підприємство, формує звітність, як підприємство «першого рівня»; перевіряє отримані від підприємств даного дивізіону дані на відповідність відображення внутрішньодивізіональних операцій й операцій підприємств дивізіону з підприємствами інших дивізіонів; виконує консолідуюче корегування для одержання консолідованої звітності й формує звіт дивізіону; у складі звіту, спрямованого в головну компанію об'єднання, представляє розшифровки за всіма статтями звітних форм, включаючи розшифровки операцій, обсягів і розрахунків з підприємствами інших дивізіонів; надає до головної компанії дані про балансовий прибуток (збиток) підприємств дивізіону.

3-й рівень – інтегроване об'єднання (як об'єднання всіх груп підприємств, які в нього входять). На третьому рівні: головна компанія об'єднання, як підприємство, формує звітність, як компанія «першого рівня»; на базі консолідованих звітів дивізіонів, і звітів підприємств, що не входять у дивізіони, з урахуванням розшифровок за междивізіональними операціями, формується консолідований звіт.

Дана модель застосовна й до об'єднань, вузька сфера діяльності яких або невелика кількість дочірніх і залежних підприємств не дозволяють виділити другий рівень консолідації - дивізіон. Для них може застосовуватися аналогічна дворівнева модель.

Поряд з точністю, однією з важливих характеристик інформації є її своєчасність. Управління процесом підготовки інформації зводиться не лише до мінімізації витрат і консолідації даних, але й до планування строків подачі інформації підрозділами інтегрованого об'єднання. Для цього в роботі запропонований підхід, заснований на принципах мережевого планування. Описано інструментарій використання мережевого планування для складання програми збору й обробки інформації від всіх економічних підрозділів інтегрованого об'єднання, у тому числі від дочірніх і залежних підприємств.

Мережеве планування управління засновано на моделюванні процесу за допомогою мережевого графіка і представляє собою сукупність розрахункових методів, організаційних і контрольних заходів щодо планування й управління комплексом робіт.

Стосовно до інтегрованого об'єднання переробних підприємств агросфери система мережевого планування дозволяє: формувати календарний план реалізації деякого комплексу робіт; виявляти й мобілізувати резерви часу, трудові, матеріальні й грошові ресурси; здійснювати управління комплексом робіт за принципом «провідної ланки» із прогнозуванням і попередженням можливих зривів у ході робіт; підвищувати ефективність управління в цілому при чіткому розподілі відповідальності між керівниками різних рівнів і виконавцями робіт.

Мережева модель представляє собою план виконання деякого комплексу взаємозалежних робіт (операцій), заданого в специфічній формі мережі, графічне зображення якої називається мережевим графіком. Відмінною рисою мережевої моделі є чітке визначення всіх часових взаємозв'язків майбутніх робіт.

Оптимізація мережевого графіка представляє собою процес поліпшення організації виконання комплексу робіт з консолідації даних з урахуванням етапів його виконання. Оптимізація проводиться з метою скорочення довжини критичного шляху процесу консолідації, вирівнювання коефіцієнтів напруженості робіт, раціонального використання наявних всередині об'єднання ресурсів.

Якщо в класичному завданні мережевого планування зазвичай здійснюється пошук найкоротшого шляху виконання завдання або набору завдань, то відповідно до запропонованої концепції здійснюється пошук найбільш тривалого строку виконання завдання збору економічної інформації. У першу чергу приймаються заходи щодо скорочення тривалості робіт, які перебувають на критичному шляху. Це досягається:

- перерозподілом всіх видів ресурсів, як часових (використання резервів часу некритичних шляхів), так і трудових, матеріальних, енергетичних (наприклад, переклад частини виконавців, устаткування з некритичних шляхів на роботи критичного шляху); при цьому перерозподіл ресурсів повинен йти, як

правило, з зон, менш напружених, у зони, що поєднують найбільш напружені роботи;

- скороченням трудомісткості критичних робіт за рахунок передачі частини робіт на інші шляхи, що мають резерви часу;
- паралельним виконанням робіт критичного шляху;
- переглядом топології мережі, зміною складу робіт і структури мережі.

У процесі скорочення тривалості робіт критичний шлях може змінитися, і надалі процес оптимізації буде спрямований на скорочення тривалості робіт нового критичного шляху й так буде тривати до одержання задовільного результату. В ідеалі довжина кожного з повних шляхів може стати рівною довжині критичного шляху або принаймні шляху критичної зони. Тоді всі роботи будуть вестися з рівною напругою, а строк завершення проекту істотно скоротиться.

Критичний шлях, і розташовані на ньому події дозволяють виявити «точки стримування» і вказують напрямком перерозподілу наявних ресурсів об'єднання (додаткові працівники, обчислювальна техніка й т.д.). Розрахунок допоміжних показників (резервів виконання робіт, коефіцієнта напруженості робіт і т.д.) допомагає підвищити керованість системи й спростити контроль за виконанням кожного циклу управління.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення важливої наукової проблеми формування і функціонування механізмів стратегічного управління виробничо-господарською діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери, що дозволило зробити висновки концептуального, методологічного та науково-практичного характеру:

1. В процесі дослідження теоретичних аспектів стратегічного управління виробничо-господарською діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери досліджено генезис організаційних структур управління і доповнено їх класифікації, а також наведена характеристика їх елементів. На додаток до класичних класифікацій організаційних структур управління суб'єктів підприємницької діяльності розроблені й формалізовані ще дві: класифікація за ступенем складності та класифікація за зовнішнім виглядом ієрархії. Використання запропонованих класифікацій дозволяє швидко й чітко визначити властивості досліджуваної організаційної структури, а також створити єдиний класифікатор організаційних структур управління суб'єктів підприємницької діяльності агросфери, що має значення з погляду теорії й практики менеджменту. Проведене дослідження організаційних структур управління з погляду їх переваг і недоліків на основі класифікації за ступенем реагування на навколишнє середовище, що дозволяє, при розробці організаційних структур управління, враховувати можливі наслідки використання тієї або іншої структури управління на практиці.

2. У процесі уніфікації термінологічної бази теорії організаційних структур управління уточнена, аргументована й доповнена термінологічна база теорії організаційних структур управління підприємств агросфери. Формалізовано термінологічні групи, що описують організаційну структуру, як: систему взаємозалежних елементів, що здійснюють реалізацію різних завдань, виконання яких життєво важливо для підприємства, ієрархічну систему, систему зв'язків між елементами організаційної структури управління. У термінологічну базу теорії організаційних структур управління введені наступні категорії: структурна одиниця (структурний елемент) і структурний блок (кілька структурних одиниць, що перебувають на одному ієрархічному рівні й підпорядковуються одному керівникові), що дозволяє полегшити процес опису та вивчення організаційних структур управління підприємств агросфери.

3. Досліджено систему інформаційних потоків, що циркулюють на підприємствах, визначено і класифіковано основні види циркулюючої інформації: управлінська (або адміністративна), спеціалізована (або виробнича) - це інформація, за допомогою якої здійснюються всі види діяльності організації й інформаційний потік. Розроблено й апробовано систему інформаційних зв'язків, що утворюють потоки менеджерської інформації на підприємстві, яка відображає формальні та неформальні види зв'язків між структурними елементами організації, класифіковані за видами переданої інформації й за типами поєднання елементів структури. Розроблені елементи теорії систем інформаційних зв'язків суб'єкта підприємницької діяльності агросфери дозволяють виявити основні закономірності функціонування тої або іншої організаційної структури управління інтегрованих об'єднань аграрних і переробних підприємств.

4. В результаті комплексної оцінки стану підприємств агропродовольчої сфери України встановлено, що ситуація, яка склалася в галузі, характеризується цілим рядом негативних факторів (нерівномірністю розвитку окремих галузей, неконкурентоспроможністю продовольчої продукції за якістю й ціною в порівнянні із закордонними продуктами харчування, старінням основних виробничих фондів і нестачею фінансових ресурсів для технічного переозброєння й ін.) і вимагає негайного проведення істотного корегування його розвитку на основі нової, чітко спрогнозованої стратегії, спрямованої на стимулювання інтеграційних процесів. Формування інтеграційних структур, що поєднують агросферу й переробну промисловість, буде сприяти вирішенню проблем: підвищення суми інвестицій в основний капітал і їх ефективного використання; підвищення віддачі трудового і виробничого потенціалу, зміцнення платіжно-фінансової дисципліни; реалізації інноваційного потенціалу переробних і сировинних підприємств.

5. Розроблено методичний підхід до відображення різних проявів організаційних структур управління, що є найбільш зручним для практичного використання при дослідженні, розробці, впровадженні й оцінці ефективності організаційних структур управління інтегрованих об'єднань суб'єктів підприємницької діяльності аграрної сфери. Як метод відображення різних проявів організаційних структур управління суб'єктів підприємницької

діяльності рекомендовано використовувати органіграми. Проведена їх класифікація, за елементами організаційної структури управління, які вони відображають. Запропоновано механізм їх поєднання, для одержання комплексних органіграм. Запропоноване використання «пакету органіграм», що включає в себе їх сукупність, пов'язану значеннєвою близькістю відображуваних проявів організаційної структури управління суб'єкта підприємницької діяльності й взаємодоповнюваністю, що дозволяє більш повно відобразити досліджуваний об'єкт. Даний інструмент представляється незамінним, особливо для інтегрованих об'єднань аграрних і переробних підприємств, оскільки дозволяє досить швидко оцінювати наслідки внесених в організаційну структуру управління змін.

6. Досліджено основні методологічні підходи до аналізу діяльності інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери. Доведено, що для економічного аналізу діяльності різних підрозділів інтегрованого об'єднання переробних підприємств аграрної сфери доцільно використовувати комплексні набори показників, що включають як показники для економічного аналізу окремих учасників об'єднання, так і показники для економічного аналізу їх взаємодії. На основі синтезу декількох підходів були розроблені основні принципи поглиблення, уточнення й інтеграції різних методик і отримано комплексний підхід до економічного аналізу інтегрованих об'єднань. Уточнено набір показників для економічного аналізу ступеня інтеграції й ефективності взаємодії учасників інтегрованого об'єднання переробних підприємств агросфери. Уточнення зводяться до введення додаткових показників, що ілюструють взаємне проникнення учасників інтегрованої структури в діяльність один одного.

7. Обґрунтовано, що управління економічними підрозділами інтегрованого об'єднання переробних підприємств агросфери повинне ґрунтуватися на системному підході, що включає критерій мінімізації витрат на збір і обробку інформації, своєчасну й повну консолідацію даних, а також мережеве планування діяльності економічних підрозділів. Основними інструментами ефективного управління діяльністю економічних підрозділів є планування, організація й контроль виконання поставлених завдань. Розроблено методологічні засади оцінки впливу побудови організаційної структури управління на ефективність функціонування суб'єкта господарювання аграрної сфери, зокрема запропоновано проводити оцінку ефективності функціонування підприємств за допомогою складання мультиплікативних моделей і їх індексного аналізу. Запропонований підхід дозволяє оцінити ефективність функціонування, як одного структурного елемента організації, підприємства так і інтегрованого об'єднання в цілому.

8. В результаті дослідження розроблено концепцію побудови організаційно-економічного механізму управління економічними підрозділами інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери на основі інструментарію підвищення ефективності збору й обробки економічної інформації. Для зниження часових і фінансових витрат на обробку економічної інформації пропонується використовувати аутсорсинг. Сформульовані основні

принципи застосування даного інструменту, розроблено критерій оптимізації витрат на обробку економічної інформації з використанням аутсорсингу. Запропоновано методику розрахунку оптимальної кількості інформації, переданої в аутсорсинг, що дозволяє мінімізувати фінансові й часові витрати на її обробку.

9. Встановлено, що одним з важливих факторів, який впливає на ефективність обробки економічної інформації є своєчасна й повна консолідація даних про функціонування структурних одиниць (дочірніх компаній) інтегрованого об'єднання. Консолідація даних дозволяє уточнити значення економічних показників інтегрованого об'єднання. Управління процесом консолідації ґрунтується на суворому обліку всіх економічних операцій і грамотному їх поділі на внутрішні й зовнішні. При підготовці зведеної економічної інформації для зовнішніх користувачів, необхідно елімінувати внутрішні операції й урахувувати їх тільки в ході інжинірингу й реінжинірингу бізнес-процесів. У цьому зв'язку консолідація виступає як джерело більш достовірної інформації для керівництва. В результаті дослідження розроблено методику консолідації економічної інформації для виявлення економічного потенціалу інтегрованого об'єднання. Консолідація відбувається на основі даних, отриманих від всіх економічних підрозділів об'єднання.

10. Поряд з точністю, однією з важливих характеристик інформації є її своєчасність. Управління процесом підготовки інформації зводиться не лише до мінімізації витрат і консолідації даних, але й до планування строків подачі інформації підрозділами інтегрованого об'єднання. Для цього в роботі запропоновано підхід, заснований на принципах мережевого планування. Розроблено інструментарій використання мережевого планування для складання програми збору й обробки інформації від всіх економічних підрозділів інтегрованого об'єднання, у тому числі від дочірніх і залежних підприємств. Якщо в класичному завданні мережевого планування зазвичай ведеться пошук найкоротшого шляху виконання завдання або набору завдань, то відповідно до запропонованої концепції здійснюється пошук найбільш тривалого строку виконання завдання збору економічної інформації.

11. Обґрунтовано, що проблема управління корпоративною власністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери є, однією з найважливіших в умовах економіки України. У цьому зв'язку підвищення ефективності управління об'єктами корпоративної власності об'єднань є одним зі способів підвищення інвестиційної привабливості економіки галузі. В результаті дослідження розроблено механізм управління корпоративною власністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери в умовах трансформаційної економіки. Запропонований механізм передбачає використання комплексу управлінських методик (методика управління структурними одиницями (дочірніми підприємствами), методика управління частками й пакетами акцій), які застосовуються відповідно до видів об'єктів корпоративної власності, при цьому комплексне застосування методик для всієї сукупності об'єктів різних видів підкоряється загальному критерію ефективності, відповідно до якого проводяться управлінські заходи й

генеруються керуючі впливи. На основі запропонованих методик у керівництва інтегрованого об'єднання з'являється можливість підвищити ефективність управління власністю. Оцінку ефективності управління корпоративною власністю інтегрованих об'єднань підприємств агросфери запропоновано здійснювати на основі таких критеріїв, як прибуток об'єднання, витратний показник, ресурсний показник, ринкова ефективність портфеля власності та ін.

12. Запропоновано концепцію інституційного регулювання розвитку інтеграційних процесів у агросфері, суть якої полягає в тому, щоб використовуючи цінові й нецінові форми, прямі й непрямі методи, сприяти розвитку аграрних і переробних підприємств, створювати необхідні передумови для адаптації товаровиробників до трансформаційних умов, шляхом формування сприятливого клімату для інтеграційних перетворень. Обґрунтовано, що головним внутрішнім джерелом підвищення ефективності підприємств агросфери, які повинні бути включені в сферу інституційного регулювання, виступає розвиток кооперації й інтеграції по горизонталі й вертикалі. Це дозволить сконцентрувати трудові, матеріальні, фінансові ресурси на виробництві кінцевої продукції, відновити еквівалентність обміну між галузями, раціонально використовувати наявні виробничі потужності й ресурси, погодити економічні інтереси товаровиробників і координувати дії щодо їх захисту на ринку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Майданевич Ю.П. Стратегія розвитку діяльності інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери: науково-практичний коментар [монографія] / Ю.П. Майданевич. – Херсон: Грінь Д.С., 2014. – 324 с.

2. Майданевич Ю.П. Проблеми організації внутрішнього аудиту на підприємствах агропромислового комплексу / Ю.П. Майданевич // Аудиту України 20 років: історичний аспект, проблемні питання та перспективи розвитку : монографія / за наук. ред. К.С. Сурніної. – Сімферополь: ДІФП, 2013. – С. 238-263.

3. Майданевич Ю.П. Проблеми організації внутрішнього аудиту на підприємствах / Ю.П. Майданевич // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит в сучасних умовах господарювання [текст]: монографія / [колектив авторів] Під заг. ред. канд.екон.наук., доц. В.І. Фролова. – Саки: ПП «Підприємство «Фенікс», 2013. – С. 298-308.

4. Майданевич Ю.П. Особенности стратегического управления интеграционных объединений аграрных предприятий / Ю.П. Майданевич // Современные концепции управления: учет, анализ и аудит / под науч. ред. К.С. Сурниной. – Симферополь : ДИАЙПИ, 2014. – С. 52-107.

Статті в наукових фахових виданнях:

5. Майданевич Ю.П. Комплексна оцінка стану підприємств аграрної сфери України / Ю.П. Майданевич // Культура народів Причорномор'я :

Науч.журнал ТНУ им. В.И. Вернадского. – Симферополь, 2011. – № 200. – С. 167- 171.

6. Майданевич Ю.П. Дослідження організаційної структури управління суб'єкта підприємницької діяльності агропромислового комплексу України / Ю.П. Майданевич // Культура народів Причорномор'я : Науч.журнал ТНУ им. В.И. Вернадского. – Симферополь, 2011. – № 216. – С. 203-208.

7. Майданевич Ю.П. Методи й механізми внесення змін в організаційні структури управління підприємств агросфери / Ю.П. Майданевич // Культура народів Причорномор'я : Науч.журнал ТНУ им. В.И. Вернадского. – Симферополь, 2012. – № 219. – С. 200-204.

8. Майданевич Ю.П. Декомпозиція великих систем організаційної структури управління суб'єкта підприємницької діяльності агропромислового комплексу України / Ю.П. Майданевич // Бізнес-навігатор: науково-виробничий журнал. – Херсон, 2012. – № 27. – С. 228-233.

9. Майданевич Ю.П. Проблеми інноваційного розвитку та інтеграції підприємств агропродовольчої сфери / Ю.П. Майданевич // Вісник Черкаського університету: Науковий журнал. – 2012. – № 4 (217). – С. 65-73.

10. Майданевич Ю.П. Розробка організаційно-економічного механізму узгодження інтересів учасників інтеграційних структур підприємств аграрної сфери / Ю.П. Майданевич // Культура народів Причорномор'я : Науч.журнал ТНУ им. В.И. Вернадского. – Симферополь, 2012. – № 242. – С. 217-219.

11. Майданевич Ю.П. Управління корпоративною власністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери / Ю.П. Майданевич // Бізнес-навігатор: науково-виробничий журнал. – Херсон, 2012. – № 29. – С. 194-201.

12. Майданевич Ю.П. Удосконалення механізму регулювання інтеграційних перетворень в системі аграрного і переробного виробництва / Ю.П. Майданевич // Культура народів Причорномор'я: Науч.журнал ТНУ им. В.И. Вернадского. – Симферополь, 2013. – № 252. – С. 224-228.

13. Майданевич Ю.П. Організаційно-економічний механізм узгодження інтересів учасників інтеграційних структур переробних підприємств аграрної сфери / Ю.П. Майданевич // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання. – 2013. – № 3. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua

14. Майданевич Ю.П. Основи управління корпоративною власністю інтегрованого об'єднання переробних підприємств агросфери / Ю.П. Майданевич // Бізнес-навігатор: науково-виробничий журнал. – Херсон, 2013. – № 31. – С. 297-305.

15. Майданевич Ю.П. Особливості організації обліку в агрохолдингах / Ю.П. Майданевич // Наукові праці Південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування «Кримський агротехнологічний університет» – № 152. – Симферополь: ВД «АРІАЛ», 2013 – С. 227-234.

16. Майданевич Ю.П. Механізми управління холдинговими структурами організації інтегрованих виробничих формувань в агробізнесі / Ю.П. Майданевич // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання. – 2013. – № 4. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua

17. Майданевич Ю.П. Становлення і розвиток інтегрованих об'єднань в аграрній сфері України / Ю.П. Майданевич // Інвестиції: практика та досвід: Науковий журнал. – 2014. – №9. – С.144-148.

18. Майданевич Ю.П. Дослідження становлення й розвитку походження організаційних структур управління / Ю.П. Майданевич // Агросвіт: Науковий журнал. – 2014. – № 9. – С. 73-80.

19. Майданевич Ю.П. Оцінки рівня ефективності функціонування організаційної структури менеджменту підприємств агросфери / Ю.П. Майданевич // Економіка та держава: Науково-практичний журнал. – 2014. – № 5. – С. 108-111.

20. Майданевич Ю.П. Динамика развития агропромышленного комплекса / Ю.П. Майданевич // Балтийский гуманитарный журнал. Ежеквартальный научный журнал. – Россия. Тольятти, 2014. – № 1. – С. 95-97.

21. Майданевич Ю.П. Поняття, структура та термінологія інтегрованих структур суб'єктів господарювання / Ю.П. Майданевич // Бізнес-навігатор: науково-виробничий журнал. – Херсон, 2014. – № 34. – С. 29-35.

22. Майданевич Ю.П. Системный подход к организационной структуре управления субъекта предпринимательской деятельности агропромышленного комплекса Украины / Ю.П. Майданевич // Карельский научный журнал. – Россия. Тольятти, 2014. – №1 (6). – С. 100-102.

23. Майданевич Ю.П. Методические основы управления объектами корпоративной собственности интегрированных объединений перерабатывающих предприятий аграрной сферы / Ю.П. Майданевич // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: Экономика и управление. – Россия. Тольятти, 2014. – №1 (16). – С. 34-38.

24. Майданевич Ю.П. Українські корпорації в сучасній економіці: необхідність створення та розвитку / Ю.П. Майданевич // Наукові праці Південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування «Кримський агротехнологічний університет» – № 159. – Сімферополь: ВД «АРІАЛ», 2014 – С. 216-222.

Матеріали конференцій:

25. Майданевич Ю.П. Напрями економічної стратегії України / Ю.П. Майданевич // Современная экономическая теория и поиск эффективных механизмов хозяйствования. 13-14.03-2009 г. – Симферополь, 2009. – С. 109-111.

26. Майданевич Ю.П. Направления улучшения системы управления финансовым состоянием сельскохозяйственного предприятия / Ю.П. Майданевич // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту: теорія, методологія та організація: Тези доповідей учасників ІХ Міжнародної наукової конференції. – К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2011. – С. 227-229.

27. Майданевич Ю.П. Стратегия экономического развития агропромышленного комплекса / Ю.П. Майданевич // Теория и практика экономики и предпринимательства: материалы VIII Международной научно-

практической конференции. Алушта, 19-21 мая 2011 года – Симферополь, 2011. – С. 27-28.

28. Майданевич Ю.П. Государственное регулирование аграрного сектора экономики Украины / Ю.П. Майданевич // Сучасна економічна теорія та пошук ефективних механізмів господарювання: зб. матер. Мінарод. науково-практ. конф., (16-17 березня 2012 р.) – Симферополь / Відп. ред. Л.А. Кравченко – Саки: ПП «Підприємство Фенікс», 2012. – С. 286-288.

29. Майданевич Ю.П. Внутрішній контроль як складова управління агрохолдингів / Ю.П. Майданевич // Економічні теорії як основа розвитку бухгалтерського обліку, аналізу і контролю: тези виступів XI Міжнародної наукової конференції. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – С. 139-141.

30. Майданевич Ю.П. Агрохолдинги в агропромышленном производстве / Ю.П. Майданевич // Проблемы развития финансовой системы Украины в условиях глобализации: Сб. трудов XV Международной науч.-практ. конф аспирантов и студентов, 20-23 марта 2013 г., г. Симферополь / «Центр стабилизации». – Симферополь: Таврический национальный университет имени В.И. Вернадского. 2013. – С. 77.

31. Майданевич Ю.П. Передумови створення агрохолдингів в Україні / Ю.П. Майданевич // Сучасна економічна теорія та пошук ефективних механізмів господарювання: зб. матер. VI Міжнарод. науково-практ. конф., (15-16 березня 2013 р.) – Симферополь / З заг. ред. Л.А. Кравченко. – Саки: ПП «Підприємство Фенікс», 2013. – С. 178-179.

32. Майданевич Ю.П. Агрохолдинги в Украине / Ю.П. Майданевич // Управління економічним розвитком: проблеми теорії і практики: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (Слов'янськ-Євпаторія, 25-26 квітня 2013 року). – Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2013. – С. 114-115.

33. Майданевич Ю.П. Внутрішньогосподарський контроль як запорука ефективної діяльності підприємства / Ю.П. Майданевич // Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепціях управління: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 2013 р., 24-28 трав., м. Судак. – Симферополь: ДІАЙП, 2013. – С. 156-158.

34. Майданевич Ю.П. Передумови створення інтегрованих аграрних підприємств України / Ю.П. Майданевич // Сучасні тенденції економічного та соціального розвитку: держава, регіон, підприємство: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з між нар. участю (м. Луганськ, 19 лютого 2014 р.). – Луганськ: «Русь», 2014. – С. 197-198.

35. Майданевич Ю.П. Особливості управління холдинговими компаніями / Ю.П. Майданевич // Стан та перспективи соціально-економічного розвитку підприємств: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (28-30 квітня 2014 р.). – Симферополь: ДІАЙП, 2014. – С.52-54.

36. Майданевич Ю.П. Вдосконалення механізму управління економічними підрозділами інтегрованих об'єднань / Ю.П. Майданевич // Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепціях управління: Міжнар. наук.-практ. конф., 2014 р., 16-20 трав., м. Судак. – Симферополь: ДІАЙП, 2014. – С. 165-166.

АНОТАЦІЯ

Майданевич Ю.П. Стратегічне управління виробничо-господарською діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери: теорія, методологія, практика. -Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2014.

Дисертацію присвячено розробці теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій з формування і функціонування механізмів стратегічного управління виробничо-господарською діяльністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств аграрної сфери.

Розроблено концепцію побудови організаційно-економічного механізму узгодження інтересів учасників інтеграційних структур переробних підприємств аграрної сфери на основі використання інструментарію мережевого планування й аутсорсингу. Обґрунтовано модель системи управлінських зв'язків, що утворюють потоки менеджерської інформації у інтегрованому об'єднанні аграрних і переробних підприємств, яка відображає формальні та неформальні види зв'язків між структурними елементами організації. Запропоновано механізм управління корпоративною власністю інтегрованих об'єднань переробних підприємств агросфери в умовах трансформаційної економіки.

Ключові слова: стратегічне управління, інтегроване об'єднання, аграрна сфера, організаційно-економічний механізм, мережеве планування, аутсорсинг, управлінська інформація, виробничо-господарська діяльність.

АННОТАЦИЯ

Майданевич Ю.П. Стратегическое управление производственно - хозяйственной деятельностью интегрированных объединений перерабатывающих предприятий аграрной сферы: теория, методология, практика. - Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени доктора экономических наук по специальности 08.00.04 - экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2014.

Диссертация посвящена разработке теоретико-методологических положений и практических рекомендаций по формированию и функционированию механизмов стратегического управления производственно-хозяйственной деятельностью интегрированных объединений перерабатывающих предприятий аграрной сферы.

Разработана концепция построения организационно-экономического механизма согласования интересов участников интеграционных структур перерабатывающих предприятий аграрной сферы на основе использования инструментария сетевого планирования и аутсорсинга с целью повышения

эффективности сбора и обработки управленческой и экономической информации.

Обоснована модель системы управленческих связей, образующих потоки менеджерской информации в интегрированном объединении аграрных и перерабатывающих предприятий, которая отражает формальные и неформальные виды связей между структурными элементами организации, классифицированные по виду передаваемой информации и по типам сочетания элементов структуры, что позволяет выявить основные закономерности функционирования организационной структуры управления.

Предложен механизм управления корпоративной собственностью интегрированных объединений перерабатывающих предприятий агросферы в условиях трансформационной экономики, который предусматривает использование комплекса управленческих методик, применяемых в соответствии с видами объектов корпоративной собственности (структурные единицы, доли и пакеты акций). Их комплексное применение подчиняется критерию эффективности, в соответствии с которым проводятся управленческие мероприятия и генерируются управляющие воздействия.

Усовершенствована методология экономического анализа деятельности интегрированных объединений перерабатывающих предприятий агросферы, а именно: разработаны основные принципы углубления, уточнения и интеграции различных методик и получен комплексный подход к экономическому анализу интегрированных объединений, на основе уточненного набора показателей оценки степени интеграции и эффективности взаимодействия участников интегрированного объединения.

Разработаны методические основы оценки влияния строения организационной структуры управления на эффективность функционирования интегрированных объединений перерабатывающих предприятий аграрной сферы, в частности предложено проводить оценку эффективности их функционирования, посредством составления мультипликативных моделей и их индексного анализа.

Предложен методический подход к отражению различных проявлений организационных структур управления на основе использования пакета органиграмм, что является наиболее удобным для практического применения при исследовании, разработке, внедрении и оценке эффективности организационных структур управления интегрированных объединений перерабатывающих предприятий агросферы.

Усовершенствована методика повышения эффективности обработки экономической информации за счет ее оптимального распределения между экономическими подразделениями интегрированной структуры аграрной сферы и аутсорсинговыми фирмами, сформулированы основные принципы применения данного инструмента, разработан критерий оптимизации затрат на обработку экономической информации с использованием аутсорсинга.

Получила дальнейшее развитие классификация организационных структур управления интегрированных объединений аграрных и перерабатывающих предприятий, в частности разработаны и формализованы

два вида классификации: по степени сложности и по внешнему виду иерархии, что позволит быстро и четко определить свойства исследуемой организационной структуры.

Введены категории: структурная единица (структурный элемент) и структурный блок (несколько структурных единиц, находящихся на одном иерархическом уровне и подчиняются одному руководителю), что позволяет облегчить процесс описания и изучения организационных структур управления предприятий агросферы.

Разработаны методы управления консолидацией экономической информации для выявления экономического потенциала интегрированного объединения перерабатывающих предприятий агросферы на основе данных, полученных от всех экономических подразделений объединения.

Предложен инструментарий использования сетевого планирования для составления программы сбора и обработки информации от всех экономических подразделений интегрированного объединения, в том числе от дочерних и зависимых предприятий, отличается направленностью на поиск наиболее длительного срока выполнения задачи сбора экономической информации.

Разработана концепция институционального регулирования развития интеграционных процессов в агросфере, суть которой заключается в том, чтобы, используя ценовые и неценовые формы, прямые и косвенные методы, способствовать развитию аграрных и перерабатывающих предприятий, создавать необходимые предпосылки для адаптации товаропроизводителей к трансформационным условиям, путем формирования благоприятного климата для интеграционных преобразований.

Ключевые слова: стратегическое управление, интегрированное объединение, аграрная сфера, организационно-экономический механизм, сетевое планирование, аутсорсинг, управленческая информация, производственно - хозяйственная деятельность.

SUMMARY

Maidanevych J.P. Strategic management of industrial and economic activities integrated joint processing enterprises of agricultural areas: theory, methodology, practice. - Manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of economic sciences, specialty 08.00.04 - economics and management (by sector). – Odessa national Academy of food technology, Odessa, 2014.

The thesis is devoted to the development of theoretical and methodological principles and practical guidelines for the formation and functioning of mechanisms for strategic management of industrial and economic activities integrated joint processing enterprises of agricultural sector. The concept of building organizational-economic mechanism of coordination of interests of integration structures processing enterprises of agrarian sphere through the use of tools for network planning and outsourcing. The model of managerial ties, forming streams of managerial information in an integrated association of agricultural and processing enterprises, which reflects the formal and informal types of relationships between the structural

elements of the organization. The mechanism of corporate property management integrated joint processing enterprises of agro-sphere in terms of the transformation of the economy.

Keywords: strategic management, integrated union, agriculture, organizational and economic mechanism, network planning, outsourcing, information management, production and economic activity.

